

Передплата

на «РУСЛАНА» вносить:
в Австрії:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 170 кор.

За границю:

на цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів; з виплатою двічі
в тижні 5½ долара, або 10
рублів; з виплатою що субо-
ти 4½ долара, або 9 рублів.
Поодинокє число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановх псалмів М. Шашкевича.

Входить у Львові що дня
крім неділі і руских свят
о 5½ год. пополудни.
Редакция, администрация і
експедиция «Руслана» при ул.
Оссолінських ч. II. (партер)
(фронт від ул. Тихої). Експе-
диция місцева в Агенції
Соколовского в пасажі Гавс-
мана.
Рукописи звертає ся лише
напередіне застереженя.—
Рекламні неопечатані в
вільні від порта. — Оголо-
шеня звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Весняна сесія державної ради.

(X) Ві второк розпочала державна ра-
да весняну сесію. З того часу, як введено
до посольської палати п'яту курию, а тодіш-
ній міністер-президент гр. Бадені видав я-
зикові розпорядки для Чех і Моравії, ні-
мецькі сторонництва парламентарні втра-
тивши давню верховладу і опинивши ся в
меншости, вивадили до держ. ради окре-
мий спосіб боротьби — обструкцію, щоби
зломити засаду парламентарної більшости,
а крім того звалити немилі їм язикові
розпорядки. Наглі внесеня стали там отже
тим оружжям, яким невдоволені почали об-
ротити ся в держ. радї проти парламентарної
більшости і проти правительства. Промина-
ли з того часу нераз цілі сесії, в котрих
ніяким способом скрізь гущавину наглих
внесень не можна було перебити ся до дне-
вного порядку.

Однак сим оружжям, викованим німець-
кими сторонництвами, почали опісля послу-
гувати ся Чехи, коли бар. Гавч обкріив, а
гр. Клярі зніс язикові розпорядки гр. Ба-
дєнього, але при тім не понехували гадки
і не занедбували змагань, щоби засаду пар-
ламентарної більшости, зломану Німцями,
знов відновити і довести до такої більшос-
ти. Здавало ся якийсь час, що за міністер-
ства гр. Туна вспіють Чехи знов зложити
давню парламентарну більшість, яка була за
гр. Бадєнього, але з упадком гр. Туна і
приходом д-ра Кербера вигляди на се змар-
ніли. Вправді довело ся д-рови Керберови
високопарними пропозиціями про водні доро-
ги на якийсь час відвернути обструкцію і
здавало ся, що держ. рада покине наци-
онально язикові спори а приступить до ре-
альної законодавчої роботи на народо-го-

сподарській ниві. Але небавом вернула знов
обструкція чєска і довела до упадку д-ра
Кербера, а Чехам здавало ся, що настане
для них ліпша доба з поворотом бар. Гав-
ча, котрий вправді був дечим обкріив, але
всеж таки задержав Бадєнівські розпорядки.

Обструкція, якою тепер кермували го-
ловно чєські радикальні сторонництва і за
собою поривали всіх інших чєських послів,
пережила і міністерство Гавча і бар. Бека,
але не осягнула наміреної Чехами ціли,
введеня чєської мови у внутрішнім урядо-
ваню, заснованя чєського університету на Мо-
равії і т. и. домагань чєських.

Межинародні відносини і рішенє ав-
стрійско-сербського спору з підмогою Ні-
меччини вплинули на рішучу зміну настрою
в чєскаім таборі. Ми нещадно згадували про
голоси двох визначних молодчєських по-
слів Машталєки і д-ра Крамаржа
що до будучої тактики в держ. радї, котрі
вказують на важні переміни, які проявили
ся в поглядах на чєську політику. Чехи не
хотять вправді допустити до зміни регулямі-
нію в напрямі обмеженя обструкції, до чо-
го головно пруть христ. суспільники. Чехи
бажають собі лишити тільки можливість
обструкції, але не хотять цю послугувати
ся. Др. Крамарж, як ми вже недавно
згадували, остерігає рішучо перед уживан-
нем обструкції. »В держ. радї, писав він
в дневнику „Den“, нема відповідного поля
для катастрофальної політики, а коли дав-
нійша принципіально-радикальна політика
була анахронізмом, то в нинішнім положе-
ню була би она дурницею і тяжким гріхом
на чєскаім народі“. Др. Крамарж мав отже
відвагу признати ся до похибок, які сам
робив і видати на себе строгий осуд.

Після того, що два визначні молодч-
єські послы висловили такі погляди про
тактику парламентарну, можна сподівати ся,

що нова сесія держ. ради не розпочне ся
обструкцією навіть в такому случаю, коли
на дневний порядок поставлено перше чи-
танє язикових предлог, чого домагають ся
німецькі сторонництва. По успішній розв'язці
язикового питава в Далмації можна спо-
дівати ся, що правительство буде дбати про
полагоду язикового спору в Чехах. Проти
спинюваня першого читаня язикових пред-
лог обізвав ся з чєского табору поважний
голос, член палати вельмож др. Скарда,
голова чєского виконного віділу і остері-
гає відкидати сі предлоги, а дораджує пе-
ревести розправу над ними і виказати, що
они невідповідні. Він рішучо вступає про-
ти погляду, начеб Чехи думали вести об-
струкцію проти язикових предлог бар. Бі-
нерта, бо показалиб ся зрадниками чєского
народа.

Виявило ся отже, що Чехи рішучо
змінили свої погляди що до парламентар-
ної тактики, бо коли ще перед великоднем
появляли ся вісти, що Чехи всіми спосо-
бами будуть старати ся спинити перше читанє
язикових предлог, то тепер висловлюють
зовсім відмінні погляди. Цікава отже річ,
чи й радикальні сторонництва підуть за тим
поглядом (недавній голос пос. Клябофа-
ча проти радикальної політики велить се-
го сподівати ся).

Ми вже згадували також, що й між
русками послами змінили ся значно погля-
ди що до обструкційної тактики і бодай
провідники впевнили ся, що она виходить
на шкоду рускому народови і не принесла
доси єму ніякого видимого успіху.

Поки що держ. рада буде займатися
тими пропозиціями, котрі вяжуть ся з загра-
ничною політикою, а між тими пропозиціями
про винагороду Туреччині квотою 54 мільо-
нів корон. Однак уже в найближшій часі і

Сільвіо Целліко.

Із днів мого тюремного життя.

(Le mie prigioni).

З італійської мови переклав

Володимир Держиука.

(Дальше).

XXXI.

Не можу я говорити про недолю, що то-
мать прочих людей; але що до сеї, що товари-
шила мені від коліски, то мушу заприїмити,
що в ній вахав я все якийсь хосен, коли ли-
же над нею добре подумав. Так, навіть серед
сеї цекольної спеки, що томила мене, навіть се-
ред тих комарів, що вели зі мною так завзяту-
щу війну! Тисяч разів роздумував я про се. Чи ж
без сеї вічної муки, як моя, міг я мати постійну
чуйність, потрібну до того, щоби не дати ся зра-
нити стрілам любови, що грозила мені, сеї лю-
бови, що у так горячого й приманчивого єства,
як ся дівчина, так тяжко могла удержати ся в
границях обопільного поважаня? Коли я тоді
дрожав цілий серед такої муки, то як зміг би я
був опанувати суєтність мові фантазії серед
атмосфери гарної, серед вдоволеня?

Як зважити се, що родичі дівчини були не-
розумні, довірлячи мені; що дівчина у своїй глу-
поті не виділа себе причиною мові можливої

каригідної любови і що моя чеснота не велику
давала запоруку, то без сумніву ся страшна
спека й левиносимі комарі були спасенною рі-
чю.

Ся думка нераз трохи зменшала мої терпі-
ня. І тоді питав я себе: — Чи хотів би ти бути
свобідним, ходити по просторій кімнаті, наповне-
ній свіжим воздухом, а не бачити більше сего
принудного єства?

Треба сказати правду: не мав я відваги да-
ти одвіт на се питанє.

Коли бажаємо добра для ближнього, то го-
ді висказати сего щастя, яке справляють річи,
на перший погляд ока майже незначні. Часто
одно словечко Завзе, оден усміх, одна слезина,
ніжність венеційского диалекту, гнучність її ра-
мени, коли вмахувала хусточкою або вахлярем,
відганяючи від себе й мене рої комарів, вливала
в мою душу дитинячий спокій, що тревав цілу
днину. В першій мірі солодко для мене було ба-
чити, що її сміток зникав, як зачинала говорити
до мене, що моя сердечність для неї була цінна,
що мої ради переконували її і що її серце запалю-
вало ся, коли мудрували ми про чесноти й
Бога.

— Від коли зачали ми говорити разом про
релігію, — говорила вона, — молю ся з біль-
шою охотою й вірою.

Нераз нечаяно переривала она веселу роз-
мову, брала Біблію, відмикала, цілювала який-
будь стихок й просила мене, щоби я його пере-
клав й пояснив. І говорила:

— Бажаю, щоби ви все, як тільки прочита-
єте сей стихок, пригадали собі, що я на сім мі-
сци покляла свій поцілуй.

Не все, що правда, падали її поцілуй на від-
повідне місце; найчастійше лучало ся її отво-
рити пісні пісень. Тоді, щоби її не застидати, ко-
ристав я з її незнаня латинської мови і говорив
їй тільки такі слова, якими, не нарушаючи св'я-
тости св. книг, хоронив її невинність, бо обі
они наповняли мене великою пошаною. В таких
случаях не дозволив я собі ніколи усміхнути
ся. Нераз був я в чималій колізії, коли она не
добре розуміла мого псевдо-переводу; тоді
просила мене, щоби я переводив слово за сло-
вом і не давала перейти на інший предмет.

XXXII.

Нічо не є постійне, Завзе захворіла. В пер-
ших днях своєї хвороби, приходила до мене й на-
рікала на великий біль голови. Плакала а не від-
кривала причини плачу. Трохи нарікала на сво-
його любка.

— Се злочинець — говорила — нехай єму
Бог не памятає!

І скільки я її благав, щоби відкрила своє
серце, як се перше робила, то таки годі було
дізнати ся, що засумувало її в такій мірі.

— Прийду завтра раненько — говорила ве-
чером.

(Дальше буде).

Чехи і Русини будуть приневолені рішитися, якою тактикою мають даліше послугувати ся в держ. раді.

Огляд часописий.

(Партийні відносини на Буковині. Участь галицьких Русинів у відродинах Буковинської Руси. Народне учительство на Буковині і галицькі переселенці. Радикалізм і борба его проти поступових народоців. Голос проф. Ос. Маковей про буковинські відносини. Дневник „Буковина“ про боротьбу між поступовцями а радикалами).

(Дальше).

Факт є, що багато учителів вступило до радикальної партії! Гарзд! Але чи всі ті учителі є справді радикали? Я сумніваю ся? Я думаю, що учителі-радикали, що засідають тепер у радикальній партії, коли вони справді прихильниками радикальних ідей, коли вони радикали з переконання а не тільки радикали тому, що би мститись над послами за їх неприхильне становище до послідної регуляції учит. платяї, повинні перш усього перестудіювати докладно цілу історію укр. політики в нашім краю, вони повинні би застановити ся над всілякими обставинами, що спинали давно і ще й нині спинають політичне освідомлене нашого народу, вони повинні би розслідити, в чім лежить вина нашого політичного застою — чи в лихій тактиці, чи в злій волі наших політичних проводирів і т. д. і т. д. І розслідивши все як слід, повинні би панове радикали запитати себе словами д-ра Маковей: „Що я, радикал, даю нового і за яку то принципіальну справу я розпинаю свою душу? Чого я бажаю для народу? Яких нових способів добираю і чи вони добрі?“ Вибачте, панове! Батьки радикального руху в Галичині Драгоманов, Павлик, Франко, Іл. Герасимович і п. далі були свого часу на сі питання конкретні відповіді, але ви до нині не поставили собі навіть подібних питань! Та для мене вирінає при сій нагоді ще й инше питання: Де то в нас ті великі знавці суспільного життя, знавці потреб нашого народу, знавці душі простолюдина? Де ті генії могучого, правдивого слова, що хотять повести наш народ иншою дорогою, — дарма, що она ще не указана? Чи справді вистарчить лизнути дещо із писань Драгоманова, Павлика або Франка, щоб статись корінним радикалом? Чи справді є радикалізм щось такого, що можна через ніч перемінати мов біле? Чи не профанує ідею радикалізму всякий той, що називаєсь радикалом а своє поступоване радикалізмом лише тому, що мовляв, „треба дати дитині імя“?

„Буковина“ каже, що радикалів не треба, що радикалізм не привіс у Галичині ніякого хісна. Ну, се вже троха за сміливі твердження, і я не стану доказувати, як сильно „Буковина“ в сій точці промахнула ся (особливо великий політик „Учитель-Буковинець“), але скажу тільки се: Радикали не зашкодять бук.-укр. політці, бо ніяка ретельна опозиція а разом і контроля в загально-народних ділах не вишла ще якогось народови на лихо, але нам треба справді радикалів, радикалів, які булиб переняті ідеєю, які старалиб ся задокументувати свої здоровіші погляди на народну політику і ділами в користь нашої народної справи, а не тільки т. зв. радикалів, які пускалиб між народ ріжні політичні фабрверки, які намагалиб ся струтити старих провідників з їх політичних престолів, щоб чим скорше самим засісти на їх місцях. Подумайте, панове, що навіть до найменшого перевороту неминучо потрібні ширших мас, на яких бж мож у слушний час оперти ся. А ті ширші маси мож собі придбати тільки щирою працею в користь тих ширших мас. Залишіть ви всяку лайку на „патриотів“ а возьміть ся краще за реальну працю хоч би навіть у спілці із поступовцями! Покажіть народови ясну дорогу, якою єму слід ступати! Викрийте народови не тільки гріхи „панів“, а укажіть і на гріхи самого таки народу! Покажіть ділами, що тільки в вас правда! Та ба, се все не зробить ся в протязі одного року; треба троха довшої праці. Чи справді ви думаете, що для ширення радикалізму вистарчить

тільки показувати на чужі помилки? Чи справді вірите ви, що для одушевлення ширших мас до радикальної партії вистарчить тільки друкowana голословна реклама? Чи справді надієтесь ви, що теперішні народні провідники, які будь-що-будь мають за собою не конче ганебну політичну минувшину, о стільки наївні, щоб віддати в ваші руки політичний провід нашого народу лише ради вашої реклами? Чи дали ви дотеперішню вашу суспільною працею доказ, що ви здібні до правління народною політикою?!

Ви кажете, що теперішні провідники нічого не зробили, що они хвалять ся тільки чужою працею. Гарзд! Алеж будьте не тільки критиками, але й справедливими критиками і скажіть ради Бога, чи те все, що в нас до нині зробило ся, є здобутки, які треба завдячити радикалізмови? Ви сего не скажете, бо сі здобутки в нас не є здобутками, алеж скажіть, чому ті здобутки, якими теперішні провідники „величають ся“, не є якраз здобутками, і що ви під словом національні „здобутки“ розумієте?!

Я не є ворог радикальних ідей і зовсім не маю на думці поборювати ті ідеї, але роблю товаришів-радикалів тільки на ту обставину уважними, що послугуване ся всякою національно-політичною невіжею народних мас в користь будь-якої політичної партії є тактикою, яка грішить проти найсвятійших засад політичної етики. Я думаю, що ті товариші-радикали, коли они справді мають у теперішній т. зв. радикальній партії рішаючий голос, повинні перш усього спонукати свою партію до того, що би она розпочала серед нашого народу політичну школу, яка малаб політично вишколити наших людей бодай на стільки, щоб вони були здібні стравити засади радикальної політики, так як се робили перші радикали в Галичині. Я переконаний, що й найкрасні політичні ідеї, коли они падуть на нездоровий ґрунт, коли ті, для яких они призначені, політично необразовані, не в силі й зрозуміти гарзд тих ідей. А кінець такого незрозуміння є звичайно те, що в нас каже ся: „Від першого відійшов — а до другого не дійшов“. Я не бою ся того, що як наш народ перейде в табор радикалів, народна справа запропасть ся, але бою ся і то дуже бою ся, що з огляду на загально-політичне положення на Буковині і з огляду на дотеперішню тактику наших радикалів зупинить ся в недовозі наш селянин на середині дороги і не поступить ні вперед, ані верне ся назад, але збочить — і опинить ся там, де єго сьогодні не бажають бачити ні радикали ні поступовці. Бож розсудіть самі, панове! Наш народ на Буковині поки що не знає ні поступовців, ні радикалів (говорю про загаль нашого народу), він знає тільки, що є „наша партія“ — себто українська і кацапска партія. Він знає, що з „нашої партії“ виїшли читальні, каси і „Січи“, він знає, що до „нашої партії“ належать всі учителі, що борють ся разом із ним за „нашими“ послами, він знає, що до „нашої партії“ належать майже всі галицькі послы, що йдуть з „нашими“ послами разом, він знає, що там і є панотець, що „тримає“ з „нашою партією“, він знає, що всі укр. часописи видають ся „нашою партією“ і т. д., але над такими питаннями, чи сей або той учитель радикал, чи поступовець, чи ся або та часопись радикальна, чи „поступова“, наш селянин — (окрім малих виїмок) — ще не застановляв ся. І прошу собі представити, як то мусить виглядати в нутрі душі „нашого“ селянина, як він, читаючи собі „нашу“ газету „Буковину“, находить, що не тільки кацапи але й радикали кивники та вороги народної справи, а читаючи опісля „нашого“ „Громадянина“ находить, що й Стоцький, Василько і т. д. є зрадниками, ворогами а що найменше нещирими заступниками „нашого“ народу? Прощу собі представити, що між „нашими“ читачами є люди, що ще не зрілі політично на стільки, щоб могли як слід розбирати й партийно-політичні спори таки серед „нашої партії“. Чи не скаже „наш“ читач, утомлений такою мудрою лектурою: О оба ви, любчики, однакові! — і перестане довіряти одним і другим. Можливо, що дехто й покинуть собі із такого мого мірковання, можливо, що оно й справді не мудре, але щож подіяти, коли се факт, щож подіяти, коли справді багатьох „наших“ людей, ся партийно-політична компанія із послідних времен відчуває від старої

„нашої партії“ і загонить їх на путь вагання, на розпуге.

Отсех кілька слів під розвагу нашого учительства і обох політичних партій. По моїй думці повинно бути для обох спорячих ся партій тільки одно гасло: „Конкуренція праці в користь спільного діла!“ І я переконаний, що як обі партії підуть до праці, (а в нас є тільки праці, що вистарчить не тільки для двох але й для десятка партій), то й побіда буде того, хто здобуде собі своєю працею довіре широких мас. Самим тільки одностороннім ганенем і лайкою не здобуде собі ніяка партія тривкого довіря в народі, хіба лише збудить хвилиний ефект, який — як скоро зродив ся — так скоро й зникне. А надто наші учителі знають дуже добре, як тяжко, з якими труднощами доводило ся їм бороти ся, поки повстали в наших селах ріжнородні інституції, що хоч не всі взірцево функціонують, а все таки сповняють свою культурну місьню. І якраз учителі-радикали повинні постаратись о те, щоб преса їх партії не переходила границь серйозної і справедливої критики, а тим то й не робила селяньство апатичним не тільки супрочи справ політичних, але навіть і національно-культурних.

Лиха є в нас багато, і то дуже гарно, що радикальна партія поставила собі задачею вишукати проти сего лиха медицину; розходить ся тільки о те, щоб той лік був нешкідливий і не подобав на масти з живого срібла, що на око гоять недугу, але й затроюють заразом цілий організм“.

(Дальше буде).

Політичний огляд.

Австро-Угорщина.

Державна рада зібрала ся на весняну сесию під знаком язикового питання. Міністерство бар. Бінерта внесло вже в марцевій сесії язиковий закон для Чех і предлогу про окрепий поділ Чех, а німецькі сторонництва домагають ся, щоб чим скорше переведено перше читане сих предлог і відослано до комісії.

Безпосередно перед скликанем держ. ради повело ся правительству осягнути порозуміння між Хорватами, Сербамі й Італійцями в язиковій справі в Дальмації і на основі сего порозуміння має міністерство видати в найближшій часі язикові розпорядки для сего краю.

Се порозуміння і заповіджені язикові розпорядки для Дальмації повитало чеське дневникарство з великою радостью задля того, що тим способом правительство вернуло знов до той форми розвязки язикового питання, якою послугували ся міністерства за Таффого і Баденього. Спершу бар. Бінерт наміряв переказати рішене сеї справи дальматинському соймови, але опісля вступив на дорогу порозуміння між представниками обидвох народів поселених в Дальмації. Чеське дневникарство задає отже питання, длячого в Чехах має бути управильнене язикове питання державним законом, коли і тут можна те само зробити дорогою розпорядку. Крім того зазначають чеські дневники сю обставину, що в дальматинськім порозумінню нема згадки про становище німецької мови в сім краю. Отся обставина викликала знов зворушене в німецькім дневникарстві а N. Jr. Presse виступає рішучо проти правительства і домагає ся конечно, щоб і дальматинське язикове питання було поладжене законодатною дорогою і щоб німецькі сторонництва подбали про обезпечене справ німецької мови.

І з рускої стороны, як ми вже згадували, зголосив др. Евгеній Левицький нагле внесене що до поладки язикового питання законодатною дорогою в цілій Австрії. Ми вже не раз про се писали, що й теперішній міністер скарбу др. Білінський виробив був свого часу за презесорства в колі пок. Яворського начерк язикового закона для цілої Австрії, одначе польске коло не дозволило єму внести сего начерку в держ. раді.

Все те стає певним доказом, що основна і справедлива розвязка язикового питання, а з нею також і поладка язиково-національного спору в Австрії є державною konieczністю за-

